

רְגִשׁוֹת קֹדֶשׁ

■ חילול הקודש

בפרשת 'אמור' בולט קטע אחד קטן, המהווה פרשייה בפני עצמה. פרשייה זאת מכילה סדרה של **שלוש מצוות** בזו אחר זו.

המצווה הראשונה מגדירה תנאי סף להקרבת בהמה לקרבן:

"שׁוֹר אֹו כֶּשֶׁב אֹו עֵז כִּי יוֹלֵד וְהִיא שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ..." (ויקרא כב, כז)

אנחנו מצווים שלא להקריב שום בהמה לקרבן לה', לפני שעברו שבעה ימים מהמלטת הבהמה.

המצווה השנייה עוסקת בכל שחיטת בשר לאכילה:

"וְשׁוֹר אֹו שֶׂה, אֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בַיּוֹם אֶחָד." (שם, פסוק כח)

אמנם התורה משתמשת בלשון זכר, עם זאת במצווה זו הכוונה לאם ולא לאב.

המצווה השלישית מגבילה את זמן אכילת הקרבן:

"וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח תּוֹדָה לַה' לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ. בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכַל..." (שם, פסוקים כט-ל)

קרבן התודה נאכל ביום השחיטה ובלילה שלאחריו בלבד ולא מעבר לכך.

במבט ראשון אין מצוות אלה נראות מיוחדות ושוונות במהותן ממצוות אחרות.

שונה בתכלית היא מחשבת התורה.

את יחסה לקבוצת המצוות האלה מבטא הכתוב באופן מפורש:

"וּשְׁמֵרְתֶם מִצְוֹתַי וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם, אֲנִי ה'. וְלֹא תַחַלְלוּ אֵת שֵׁם קֹדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם." (שם, פסוקים לא-לב)

כלומר, מי שלא מקיים מצוות אלה הרי הוא מחלל שם שמים, ומי שמקיים אותם הרי הוא מקדש את שם ה' בתוך בני ישראל. מכאן אנו למדים כי שלוש המצוות האלה נוגעות באחד הערכים הנעלים והמקודשים ביותר.

נתבונן במצווה הראשונה:

"שׁוֹר אֹךְ כֶּשֶׁב או עֵז כִּי יוֹלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ, וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקַרְבַּן אֲשֶׁה לָּהּ".
(שם, פסוק כז)

אסור לנתק וולד בעל חיים מאמו בפרק זמן של שבעה ימים ראשונים להמלטה. שבעה ימים – זו תקופת הזמן שהתורה קבעה לכיבוד קשר הרגשות בין אם לוולדה, כגון פרה או עז המניקות את ולדותיהן ומעניקות להם חום וחיים. מצווה זו מחנכת אותנו – וזו חובה מוסרית ממדרגה ראשונה – לכבד את רגש האמהות שנטע הקב"ה בטבע, שהוא רגש קודש. חובה לתת לבעלי החיים את ההזדמנות להוציא אל הפועל את התכונות שבהן בירכן ה'. כאן המקום להדגיש, כי אין זו הבעת מחווה לפרה או לעז, אלא הבעת כבוד והערכה לגילוי החסד אשר נטע ה' בבהמות האלו. בכיבוד רגש נאצל זה יש משום כבוד לה'.
התורה מדגישה, שגם אם המטרה קדושה כמו הקרבת הוולד לה', עדיין זו פגיעה ברגשות קודש. לכן, אם הקרבן נמצא בתוך שבעת ימים ללידתו, הוא איננו רצוי לפני ה'.

רעיון דומה מובע במצווה הבאה אחריה:

"וְשׁוֹר או שָׂה, אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ בְּיוֹם אֶחָד".
(שם, פסוק כח)

אסור באיסור חמור לגזול את הקשר הטבעי הזה בין אם לוולדה. בעיני התורה, יום אחד מסמל קשר. שחיטת אם וְנִלְדָה ביום אחד פוגעת בקשר הזה. היא הופכת את הקשר שאמור להיות קשר של חיים, לקשר של מוות. זהו מעשה הפוגע עמוקות ברצון ה' הטבוע בבריאה.

מכאן נבין טוב יותר את גודל המצווה של כיבוד אב ואם:

"כִּיבֵד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ... לְמַעַן יֵאָרִיכְךָ יְמֶיךָ וְלִמְעַן יֵיטֵב לָךְ...".
(דברים ה, טו)

אביך ואמך השקיעו את כל אשר להם כדי לתת לך חיים, חום ואהבה. התכונה הזו מקורה בחסד האלוקי בבריאת העולם והאדם. הקב"ה מרחם ואוהב את עולמו ואת בריותיו. את אהבתו ואת רחמיו הוא טבע עמוק עמוק בכל יצור בעולם

העוסק ביצירת הדור הבא, ביניהם גם בעלי חיים ועוף השמים. משום כך, כשאנחנו מכבדים אב ואם אנחנו מכבדים למעשה את הקב"ה שנטע בנו צלם אלוקים, ובזכות המצווה הזו אנחנו זוכים לחיים ארוכים, לטובה וברכה מאת ה'. כל זה מבהיר היטב את החותמת המאוד משמעותית, אשר חוזרת ונשנית שלוש פעמים בפרשיה הזו והיא: "אני ה'" באותיות שם הויה. הכוונה היא לגילוי ה' במידת רחמים:

"טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו". (תהילים קמה, ט)

כל הפוגע בבעלי חיים בשעה שהם עוסקים ביישובו של עולם, בהענקת חיים לעולם, בגידול ילדיהם – הרי הוא פוגע בכבוד ה', מחלל את שם ה', ופוגע בבריאה כולה.

משום כך מדגישה התורה:

"ולא תחללו את שם קדשי...". (ויקרא כב, לב)

כלומר, שבעת הימים הראשונים בהם קשור וולד הבהמה אל אמו, הם ימי קודש ואסור לחללם.

על המצווה השלישית בסדרה, נלמד בהמשך המאמר.

שילוח הקן

כאמור לעיל, ה' הטביע בפנימיות נפשם של בני אדם ובעלי חיים, קשרים עזים לוולדותיהם. רגש זה מתבטא בהענקת חיים וחום, הגנה וטיפול. לרגש הנאצל של האמהיות אנו מחויבים להתייחס ביראת קודש ובהערצה, ואסור לנו באיסור חמור לנצל את גילוי הרגש הזה לצרכינו.

נזכיר את מה שכתבנו בפרשת משפטים תחת הכותרת "שילוח הקן".

התורה מצווה:

"כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים, והאם רבצת על האפרחים או על הביצים, לא תקח האם על הבנים". (דברים כב, ו)

התורה עומדת ומזהירה את האדם: דע לך שבשעה שהאם רובצת על האפרוחים, היא ממלאת את תפקידה האימהי ובכך מבצעת את שליחות ה' ביישוב העולם. אסור לך לנצל תכונת קודש זו ולצוד את האם על בניה. אל תנצל את השעה הזו

שבה הציפור מעניקה חיים לאפרוחיה, כדי ללכוד אותה לצרכיך. אל תהפוך קשר של חיים למלכודת מוות; אלא – "שִׁלַח תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ..." (שם, פסוק ז). בתמורה לקיום מצווה זו, תזכה בחיים ארוכים – "...לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים" (שם) – כלומר, מידה כנגד מידה.

קידוש החולין

כשם שמצד אחד אסור לחלל את הקודש בבריאה, כך מצד שני קיימת מצווה תמידית לקדש את החולין בבריאה ולהעלות אותן לדרגת קודש. הרעיון הזה מופיע במצווה השלישית בסדרה הזאת:

"וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח תּוֹדָה לַה', לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ. בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר, אֲנִי ה'".

(ויקרא כב, כט-ל)

הפעולה במצווה הזאת היא היפוכה של הפעולה במצוות הקודמות. כאן חובה למצות הכול ביום אחד. כלומר, גם להקריב וגם לאכול.

בקרבת התודה שוחטים בהמה לקרבן, ומיד אחר כך באה חובת אכילה מן הבשר מלווה באיסור להותיר עד הבוקר. הווי אומר, אם ברצוננו להודות לה' ולהכיר לו תודה באמצעות קרבן תודה, הרצון הזה מטהר את שחיטת הבהמה ואכילתה, והופך אותה מהוויית חולין להוויית קודש. משום כך, חובה לאכול מן הבשר באותו יום עצמו שבו נשחטה הבהמה מתוך כוונה טהורה להקריבה קרבן תודה לה'. אם עובר יום אחד, מתנתקת אכילת הבשר מן הרצון להודות לה' ונעשית פסולה. יום אחד הוא יום קובע, לחיבור או לניתוק.

יוצא אפוא, כי לפנינו שתי מצוות הסמוכות זו לזו בקשר ניגודי.

מצד אחד, אסור לשחוט בהמה וְנִלְדָה ביום אחד, ומצד שני חובה לאכול את בשר קרבן התודה דווקא ביום שחיטתו. כאן יום אחד הוא קשר פסול, וכאן יום אחד הוא קשר חיוני.

התורה מתמצתת הכול בפסוק אחד:

"וְלֹא תִחְלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל..."

(שם, פסוק לב)

מצד אחד "וְלֹא תִחְלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי...", ומצד שני – "...וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל...". כפיות טובה בניצול לרעה של קשר ההורות – שהוא קשר של הענקת חיים מתנת

הבורא – היא חילול הקודש. בה בעת, הכרת הטוב באמצעות קרבן תודה לה, היא קידוש החולין.

לדיון הזה יש השלכה על מה שיהיה לעתיד לבוא.

לא אחת נשאלת השאלה, כיצד תיתכן חזרת עבודת הקרבנות לבית המקדש על כל פרטיה ודקדוקיה?

היום, רחוקים מאוד מושגים אלה מתודעת בני האדם, ויש הבוחלים בעצם מעשה השחיטה, הוצאת הדם ושריפת הקרבן על גבי המזבח.

ראוי שזכיר לאותם בני אדם בתוכחה מוסווית, כי שחיטת בעלי חיים לאכילה לא נפסקה אף לרגע. בכל יום נשחטים עשרות מליונים של ראשי בקר וצאן למטרות שיווק בשר לאכילה. אנו איננו רואים שנפשם של בני אדם קצה באכילת בשר שנשחט בבתי מטבחיים... במיוחד כשהוא מוגש בכלים מעוצבים על שולחן מכוסה במפה צחורה, בשילוב מפיונים מצויירים ומודפסים.

במילים אחרות, למטרות קודש בחלה נפשם, בעוד שלמטרה אנוכית מלווה בתאוה בהמית לאכילת בשר, יש הכשר מוסכם ואפילו מכובד.

נקודת המוצא היא האיסור שהקב"ה הטיל על אכילת בשר לאדם הראשון. גם לבני ישראל בהיותם במדבר לא התירה התורה שחיטה ואכילת בשר תאוה, אם לא דרך הקרבת קרבן ואכילת השירים (לדעת רבי ישמעאל).

בהקרבת קרבן בצורתו האמתית בא לידי ביטוי מִמד נעלה של הקרבת נפש האדם למקור הנפשות והרוחות, אלא שהיא מומרת בנפש הבהמה.

התורה מתחשבת במצב בארץ ישראל, כאשר מקום המקדש בירושלים מרוחק מקצוות הארץ:

”כִּי יִרְחִיב ה' אֶל־לְהִיךָ אֶת גְּבוּלְךָ... וְאָמַרְתָּ אֲכַלָּה בְּשׂוֹר... כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֶל־לְהִיךָ לְשׁוֹם שְׁבוּ שָׁם...”
(דברים יב, כ-כא)

במקרה כזה מתירה התורה לשחוט ולאכול בשר בכל מקום:

”...וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' לְךָ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ, וְאָכַלְתָּ בְּשַׁעֲרֶיךָ בְּכָל
אֵיזֶת נַפְשְׁךָ.”
(שם)

ייתכן, שכאשר יחזור ויבנה בית המקדש בקרוב בימינו, יחזור איסור שחיטת בשר תאוה שלא בדרך של קרבן. הטעם הוא, שהמרחק מכל מקום בארץ אינו יותר

מ-3 שעות נסיעה ברכב, או פחות מחצי שעה בדרך אווירית ולכן הנימוק "כִּי יִרְחַק מִמָּוֶה הַמָּקוֹם" כבר לא יהיה קיים. הובטחנו גם שעתידיה ירושלים להתפשט עד דמשק, דהיינו כל ארץ ישראל תתקדש בקדושתה של ירושלים, כדברי חז"ל במדרש:

"מִשָּׂא דְבַר ה' בְּאֶרֶץ חֲדָרָה וְדַמְשֶׁק מְנוּחָתוֹ... (זכריה ט, א) - וכי דמשק מנוחתו? והלא אין מנוחתו אלא בית המקדש, שנאמר: 'זֹאת מְנוּחָתִי עַד־עַד' (תהילים קלב, יד)? אלא עתידיה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדדיה עד שתהא מגעת לשערי דמשק". (שיר השירים רבה ז, י)

על פי זה, שחיטת בשר לאכילה תותר רק בדרך של הקרבת קרבן בבית המקדש, כאשר אכילתו (קדשים קלים) תהיה מותרת בכל חלקי ארץ ישראל שיהיו מקודשים בקדושת ירושלים. זו תהיה עלייה ורוממות בקידוש החומר ובזיכוכ התאוה לבשר והפיכתו לרגש קודש.

